

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Yaratıcı Düşünme Eğilimleri

DOI: 10.26466/opus.580091

*

Seda Eskidemir Meral* - Fatma Tezel Şahin**

* Öğr.Gör., Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Antalya / Türkiye

E-Posta: seskidemir@gmail.com

ORCID: [0000-0002-3129-4908](https://orcid.org/0000-0002-3129-4908)

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara/ Türkiye

E-Posta: ftezel68@gmail.com

ORCID: [0000-0003-2098-2411](https://orcid.org/0000-0003-2098-2411)

Öz

Yaratıcılık, kavramlar arasında herkesten farklı ilişkiler kurarak yeni, orijinal ve faydalı bir fikir ya da ürün üretebilme, kalıpların dışına çıkabilme, probleme farklı açılardan bakabilme becerisidir. Yaratıcı düşünme ise, daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesnelere ya da düşünceler arasında ilişki kurulmasıdır. Yaratıcılık herkesin doğuştan getirdiği bir yetenektir ve daha da yaratıcı olmak öğretilbilir. Yaratıcı öğretmenlerin sınıfındaki çocuklar yaratıcı olurlar. İnsan kendisi yaratıcı değilse yaratıcılığı öğretmesi, desteklemesi de güçtür. Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerilerine sahip olmasının sınıflarındaki çocukların da yaratıcılıklarını etkileyeceği ve okul öncesi eğitimin niteliğini arttıracacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan 160 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri; öğretmenlerin kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanan "Genel Bilgi Formu", Özgenel ve Çetin (2017) tarafından geliştirilen "Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu; yaratıcı düşünme eğilimleri ile yaş, mezun olunan bölüm, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, mesleki kıdem, sınıfta bulunan çocuk sayısı, sınıftaki çocukların yaşı, hizmet içi eğitime katılma durumu arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Öğretmeni, Yaratıcı Düşünme, Yaratıcılık

Creative Thinking Dispositions of The Preschool Teachers

*

Abstract

Creativity is the skill of being able to produce a new, original and beneficial idea or a product, getting out of cliché, being able to have a different point of view for a problem by making more different relations than others between concepts. Creative thinking is making a relation between the objects and thoughts which did not have a relation before. Creativity is an innate ability, and being more creative could be taught. Children in the classes of creative teachers are creative. If one is not creative, it is difficult to teach and support creativity. It is thought that preschool teachers' having creative thinking skills will affect the creativity of children in classrooms and increase the quality of preschool education. In this sense, the purpose of the current study is to investigate the creative thinking dispositions of preschool teachers in terms of different variables. Survey model was used in the study. The working group of the study was made up of 160 preschool teachers working at a preschool education institution. The data of the study was collected through "General Information Form" that was prepared to determine the personal information of the teacher and "Marmara Scale of Creative Thinking Dispositions" that was developed by Özgenel and Çetin (2017). At the end of the research, it was found that creative thinking dispositions of the teachers were high; there was no significant difference between the creative thinking dispositions and the age, the department graduated, marital status, the status of having a child, occupational experience, the number of children in the classroom, the ages of the children in the class, and the status of participating in an in-service training course.

Keywords *Preschool teacher, creative thinking, creativity*

Giriş

Yaratıcılık, kavramlar arasında herkesten farklı ilişkiler kurarak yeni, orijinal ve faydalı bir fikir ya da ürün üretebilme, kalıpların dışına çıkabilme, probleme farklı açılardan bakabilme becerisidir (Ayden ve İşguzar, 2006). Torrance (1965) yaratıcılığın; problemlere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma; problemleri tanımlama, zorlukları tanıma, çözümler arama, probleme farklı çözüm yolları bulma ve bunları deneme olduğunu ifade etmiştir. Yaratıcı düşünme ise, daha önce aralarında ilişki kurulmamış nesnelere ya da düşünceler arasında ilişki kurulmasıdır (Rawlinson, 1995). Yaratıcılık herkesin doğuştan getirdiği bir yetenektir ve daha da yaratıcı olmak öğretilir (Üstündağ, 2014). Yaratıcılığı geliştirmeye yönelik hazırlanan eğitim programlarının yaratıcılığı geliştirdiği yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur (Dere ve Ömeroğlu, 2018; Yıldız, 2000).

Çocukların yaratıcılıklarının desteklenmesi için öğretmenlerin de yaratıcılıklarının geliştirilmesi önemlidir (Argun, 2012). Yaratıcı öğretmenlerin sınıfındaki çocuklar yaratıcı olurlar. İnsan kendisi yaratıcı değilse yaratıcılığı öğretmesi, desteklemesi de güçtür (Üstündağ, 2014). Bu nedenle çocukların yaratıcı düşünme becerilerinin geliştirilebilmesi için okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerilerine sahip olmaları ve çocuklarda bu beceriyi nasıl geliştireceklerini bilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Torrance (1969) çocukların yaratıcılıklarının dört yaşlarında en üst düzeye ulaştığını, bu nedenle okul öncesi dönemin yaratıcılığın altın yılları olarak görülmesi gerektiğini ifade etmiştir (Akt: Sönmez Ektem, 2017). Okul öncesi öğretmenin kendisinin yaratıcı olması, çocukların yaratıcılığının geliştirilmesine inanması ve buna uygun düzenlemeler yapması yaratıcı bir atmosferin oluşmasını sağlar (Çetingöz, 2002). Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı olmasının çocukların farklı özelliklerine ve yeteneklerine, kendilerini farklı ifade ediş biçimlerine, farklı fikirlerine açık olması, çocukların bağımsız olmalarına fırsat vermesi, onların özgürce hareket edebilecekleri yaratıcılığı destekleyen özgür bir çevre oluşturması açısından da önemli olduğu söylenebilir. Yaratıcı öğretmenler, çocukların hayal kurmasına, probleme farklı çözüm yolları bulmasına, yeni fikirler ortaya koymasına, farklı materyallerle etkileşim kurarak kendi yeteneklerinin ve güçlerinin farkına varma-

sına destek olurlar (Argun, 2012). Yaratıcı öğretmenler yanlış yaptıklarında bunun üstesinden gelme yolları ararlar, yaratıcı olmayan öğretmenler ise yanlış yaptıklarının farkında bile olmazlar (Bartel, 2000'den aktaran Üstündağ, 2014).

İlgili alan yazına bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılıklarının yüksek olduğunu (Çoban, 2016) okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılığın önemine inandıklarını ortaya koyan(Alkuş ve Olgan 2014; Cheung ve Leung, 2013, Yıldırım, 2006) çalışmaların olduğu görülmektedir. Bununla beraber okul öncesi öğretmenlerinin uyguladıkları etkinliklerin yaratıcılığı desteklemesi bakımından yetersiz olduğunu ortaya koyan (Sönmez Ektem, 2017) ve okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılığı geliştirmek için desteğe ihtiyaçları olduklarını ifade ettikleri çalışmalar (Cheung ve Leung, 2013) da bulunmaktadır.

Öğretmenlerin yaratıcılıklarının çocukların yaratıcılığı ve eğitimin niteliği ile ilişkisini ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur. Broinowski (2002), tarafından yapılan araştırmada öğretmenin sahip olduğu sezgi ve hayal gücü ile çocukların yaratıcılığı ve hayal gücü arasında olumlu bir ilişki olduğu bulunmuştur. Eğitimcinin yaratıcılık yeteneğinin çocukların eğitiminde ve onların eğitim hayatını zenginleştirmede en önemli faktör olduğu ifade edilmiştir. Erdoğan (2006) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin çocuklara olan yaklaşımının onların yaratıcılıklarını etkilediği bulunmuştur. Ölçer ve Aşıkoğlu Özdemir (2018) yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı olmasının çocukların fen öğrenimini anlamlı derecede yordadığını ortaya koyarken Zembat, İlçi Küsmüş ve Yılmaz (2018) okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilim düzeyleri arttıkça, sınıf yönetimi beceri düzeylerinin de arttığını ortaya koymuştur. Zeytin (2010) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcılıkları ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme becerilerine sahip olmasının sınıflarındaki çocukların da yaratıcılıklarını etkileyeceği ve okul öncesi eğitimin niteliğini arttıracak düşünülmemektedir. Bu noktadan hareketle bu çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri ne düzeydedir?
- Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri sosyodemografik özelliklerine göre (mezun olunan bölüm, yaş, mesleki kıdem, çalıştığı yaş grubu, sınıf mevcudu, hizmet içi eğitimlere katılma durumu) anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte veya devam etmekte olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2005). Bu çalışmada da okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Öğretmenlerin Demografik Bilgileri

		f	%
Mezun Olunan Bölüm	Okul Öncesi Öğretmenliği	127	79,4
	Diğer(Çocuk Gelişimi Anaokulu Öğretmenliği)	33	20,6
Yaş	30 ve altı	38	23,8
	31-35	58	36,3
	36 ve üstü	64	40
Mesleki Kıdem	0-5 yıl	26	16,3
	6-10 yıl	60	37,5
	11-15 yıl	44	27,5
	16 ve üstü	30	18,8
Çalıştığı Yaş Grubu	36-48 ay	27	16,9
	49-60 ay	84	52,5
	61 ay ve üstü	49	30,6
Sınıf Mevcudu	1-20	72	45,0
	21 ve üstü	88	55,0
Hizmet içi Eğitime Katılma Durumu	Katılma	132	82,5
	Katılmama	28	17,5
TOPLAM		160	100,0

Araştırmanın çalışma grubunu Antalya ili Kepez, Muratpaşa, Konyaaltı, Döşemealtı ve Aksu ilçelerinde okul öncesi eğitim kurumunda görev

yapan 160 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubundaki öğretmenlerin demografik bilgileri Tablo 1.'de verilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri; öğretmenlerin kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla hazırlanan “Genel Bilgi Formu”, Özgenel ve Çetin (2017) tarafından geliştirilen “Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği” ile toplanmıştır. Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeği 25 maddeden oluşan 5’li likert tipi bir ölçektir. “Yenilik arama”, “cesaret”, “öz disiplin”, “merak”, “şüphe etme” ve “esneklik” olmak üzere 6 boyuttan oluşan ölçek, bireylerin yaratıcı düşünme eğilimlerini ölçmektedir. Ölçeğin tümü için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten en az 25 puan, en fazla 125 puan alınmaktadır. Bireyin ölçekten aldığı puanın yüksekliği, yaratıcı düşünme eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın verileri, 2018-2019 eğitim öğretim dönemi bahar yarısında ilgili kurumlardan izin alındıktan sonra gönüllü öğretmenlerden yazılı olarak toplanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır. Yüzde ve frekans gibi istatistikler tablolar halinde verilmiştir. Ölçeklerden alınan puanlar için çarpıklık ve basıklık değerleri -1,5 +1,5 aralığında değerlendirilmiştir. Tüm verilerin bu aralıkta yer almasından dolayı normal dağılım gösterdiği kabul edilmiştir. Mezun olunan program, sınıf mevcudu, hizmet içi eğitime katılma durumu değişkenine bağlı olarak farklılıkları tespit edebilmek için Bağımsız Örneklem T Testi kullanılmıştır. Öğretmenlerin yaşı, mesleki kıdemi, çalıştığı yaş grubu değişkenine bağlı olarak farklılıkları tespit edebilmek için Varyans analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde incelenen değişkenler ile ilgili olarak toplanan verilerin istatistiksel analizi yapılarak bu analizler sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Öğretmenlerin Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Betimsel İstatistik Değerleri

	N	\bar{x}	ss
Toplam puan	160	102,3688	11,09174
Öz disiplin	160	20,0188	2,74371
Yenilik Arama	160	32,9250	3,97880
Cesaret	160	15,6437	2,36150
Merak	160	12,6812	1,65735
Şüphe Etme	160	8,4250	1,11338
Esneklik	160	12,6750	1,50283

Tablo 2.'ye göre öğretmenlerin Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinden aldıkları toplam puanlarının yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bağımsız Örneklem t testi Analizi Sonuçları

	Mezun olunan bölüm	N		SS	t	sd	p
Toplam Puan	Okul Öncesi Öğret.	127	102,5512	11,76402	,407	158	,685
	Diğer	33	101,6667	8,10735			
Öz disiplin	Okul Öncesi Öğret.	127	20,0157	2,90316	-,027	158	,978
	Diğer	33	20,0303	2,05373			
Yenilik Arama	Okul Öncesi Öğret.	127	33,0000	4,21637	,467	158	,641
	Diğer	33	32,6364	2,92423			
Cesaret	Okul Öncesi Öğret.	127	15,7165	2,49729	,764	158	,446
	Diğer	33	15,3636	1,74675			
Merak	Okul Öncesi Öğret.	127	12,7087	1,71413	,409	158	,683
	Diğer	33	12,5758	1,43680			
Şüphe Etme	Okul Öncesi Öğret.	127	8,4409	1,08857	,354	158	,724
	Diğer	33	8,3636	1,22010			
Esneklik	Okul Öncesi Öğret.	127	12,6693	1,57890	-,094	158	,925
	Diğer	33	12,6970	1,18545			

Tablo 3'e göre öğretmenlerin ölçekten aldıkları toplam puanlar mezun oldukları bölüme bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($t=,407$, $sd=158$, $p=,685$). Aynı şekilde öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar da mezun oldukları bölüme bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Yaşına Göre Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam puan	Gruplar Arası	20,244	159	10,122	,081	,922
	Gruplar İçi	19541,000		124,465		
	Toplam	19561,244				
Öz disiplin	Gruplar Arası	19,101	159	9,551	1,273	,283
	Gruplar İçi	1177,842		7,502		
	Toplam	1196,944				
Yenilik Arama	Gruplar Arası	2,852	159	1,426	,089	,915
	Gruplar İçi	2514,248		16,014		
	Toplam	2517,100				
Cesaret	Gruplar Arası	,614	159	,307	,054	,947
	Gruplar İçi	886,080		5,644		
	Toplam	886,694				
Merak	Gruplar Arası	1,407	159	,703	,254	,776
	Gruplar İçi	435,337		2,773		
	Toplam	436,744				
Şüphe Etme	Gruplar Arası	,382	159	,191	,152	,859
	Gruplar İçi	196,718		1,253		
	Toplam	197,100				
Esneklik	Gruplar Arası	,668	159	,334	,146	,864
	Gruplar İçi	358,432		2,283		
	Toplam	359,100				

Tablo 4'e göre öğretmenlerin ölçekten aldıkları toplam puanlar yaşlarına bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($F=,081$, $sd=159$, $p=,922$). Aynı şekilde öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar da yaşlarına bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 5'e göre öğretmenlerin ölçekten aldıkları toplam puanlar mesleki kıdemlerine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($F=,757$,

sd=159, p=,520). Aynı şekilde öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar da mesleki kıdemlerine bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam puan	Gruplar Arası	280,849	159	93,616	,757	,520
	Gruplar İçi	19280,395		123,592		
	Toplam	19561,244				
Öz disiplin	Gruplar Arası	42,250	159	14,083	1,903	,131
	Gruplar İçi	1154,693		7,402		
	Toplam	1196,944				
Yenilik Arama	Gruplar Arası	12,451	159	4,150	,258	,855
	Gruplar İçi	2504,649		16,055		
	Toplam	2517,100				
Cesaret	Gruplar Arası	11,938	159	3,979	,710	,548
	Gruplar İçi	874,755		5,607		
	Toplam	886,694				
Merak	Gruplar Arası	1,139	159	,380	,136	,938
	Gruplar İçi	435,605		2,792		
	Toplam	436,744				
Şüphe Etme	Gruplar Arası	1,565	159	,522	,416	,742
	Gruplar İçi	195,535		1,253		
	Toplam	197,100				
Esneklik	Gruplar Arası	6,692	159	2,231	,987	,400
	Gruplar İçi	352,408		2,259		
	Toplam	359,100				

Tablo 6'ya göre öğretmenlerin ölçekten aldıkları toplam puanlar çalıştıkları yaş grubuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (F= ,257, sd=159, p=,773). Aynı şekilde öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar da çalıştıkları yaş grubuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Çalıştığı Yaş Grubuna Göre Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Anova Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Toplam puan	Gruplar Arası	63,952	159	31,976	,257	,773
	Gruplar İçi	19497,292		124,187		
	Toplam	19561,244				
Öz disiplin	Gruplar Arası	4,394	159	2,197	,289	,749
	Gruplar İçi	1192,550		7,596		
	Toplam	1196,944				
Yenilik Arama	Gruplar Arası	4,146	159	2,073	,130	,879
	Gruplar İçi	2512,954		16,006		
	Toplam	2517,100				
Cesaret	Gruplar Arası	12,588	159	6,294	1,130	,325
	Gruplar İçi	874,106		5,568		
	Toplam	886,694				
Merak	Gruplar Arası	2,675	159	1,337	,484	,617
	Gruplar İçi	434,069		2,765		
	Toplam	436,744				
Şüphe Etme	Gruplar Arası	1,173	159	,587	,470	,626
	Gruplar İçi	195,927		1,248		
	Toplam	197,100				
Esneklik	Gruplar Arası	3,801	159	1,900	,840	,434
	Gruplar İçi	355,299		2,263		
	Toplam	359,100				

Tablo 7'ye göre öğretmenlerin ölçekten aldıkları toplam puanlar sınıf mevcuduna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($t = -1,533$, $sd=158$, $p=,127$). Ancak öğretmenlerin ölçeğin cesaret alt boyutundan aldıkları puanlar sınıf mevcuduna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($t = -3,062$, $sd=158$, $p=,003$). Sınıfında 21 ve üzeri çocuk olan öğretmenlerin cesaret alt boyutundan aldıkları puanlar sınıfında 10-20 çocuk olan öğretmenlerin puanlarına göre anlamlı şekilde yüksektir.

Tablo 7. Sınıf Mevcuduna Göre Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bağımsız Örneklem t testi Analizi Sonuçları

	Sınıf Mevcudu	N	\bar{x}	SS	t	sd	p
Toplam	10-20	72	100,8889	11,56069	-1,533	158	,127
Puan	21 ve üzeri	88	103,5795	10,60549			
Öz disiplin	10-20	72	19,7222	2,88377	-1,239	158	,217
	21 ve üzeri	88	20,2614	2,61514			
Yenilik	10-20	72	32,6528	4,20985	-,782	158	,435
Arama	21 ve üzeri	88	33,1477	3,78909			
Cesaret	10-20	72	15,0278	2,61616	-3,062	158	,003*
	21 ve üzeri	88	16,1477	2,00883			
Merak	10-20	72	12,5000	1,79984	-1,254	158	,212
	21 ve üzeri	88	12,8295	1,52543			
Şüphe Etme	10-20	72	8,3611	1,17851	-,655	158	,513
	21 ve üzeri	88	8,4773	1,06109			
Esneklik	10-20	72	12,6250	1,51460	-,380	158	,705
	21 ve üzeri	88	12,7159	1,50057			

Tablo 8. Hizmet içi Eğitime Katılma Durumuna Göre Marmara Yaratıcı Düşünme Eğilimleri Ölçeğinden Aldıkları Puanlara İlişkin Bağımsız Örneklem t testi Analizi Sonuçları

	Hizmet içi eğitime katılma	N	\bar{x}	SS	t	sd	p
Toplam Puan	Katılıyor	132	102,2576	10,71107	-,274	158	,784
	Katılmıyor	28	102,8929	12,94243			
Öz disiplin	Katılıyor	132	19,9848	2,64138	-,338	158	,736
	Katılmıyor	28	20,1786	3,23240			
Yenilik Arama	Katılıyor	132	32,8712	3,84510	-,370	158	,712
	Katılmıyor	28	33,1786	4,62724			
Cesaret	Katılıyor	132	15,6288	2,32611	-,173	158	,862
	Katılmıyor	28	15,7143	2,56554			
Merak	Katılıyor	132	12,6212	1,58008	-,995	158	,321
	Katılmıyor	28	12,9643	1,99039			
Şüphe Etme	Katılıyor	132	8,4621	1,08709	,915	158	,361
	Katılmıyor	28	8,2500	1,23603			
Esneklik	Katılıyor	132	12,6894	1,46268	,262	158	,793
	Katılmıyor	28	12,6071	1,70705			

Tablo 8'e göre öğretmenlerin ölçekten aldıkları toplam puanlar hizmet içi eğitime katılma durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($t = -0,274$, $sd = 158$, $p = 0,784$). Aynı şekilde öğretmenlerin ölçeğin alt boyutlarından aldıkları puanlar da hizmet içi eğitime katılma durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tartışma ve Sonuç

Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmaya 160 okul öncesi öğretmeni katılmıştır.

Araştırma bulgularına göre çalışma grubundaki öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Çoban (2016) tarafından yapılan çalışmada da okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılıklarının yüksek olduğu bulunmuştur. Yaratıcı olmak ve çocuklarda da yaratıcı düşünceyi geliştirici etkinlikler planlama becerisine sahip olmak, okul öncesi öğretmenlerinin sahip olması gereken becerilerdendir (Tuğrul, 1993). Okul öncesi eğitim programlarında da okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı olmasının önemi vurgulanmaktadır. MEB 2013 okul öncesi eğitim programında programın amacına uygun bir şekilde uygulanabilmesi için öğretmenlerin yaratıcı olması gerektiği ifade edilmektedir. MEB 2006 okul öncesi eğitim programının temel özelliklerinden biri yaratıcılığın ön planda olmasıdır. Yaratıcılığın, programın başarıya ulaşmasında kritik kavram olduğu, öğretmenlerin öncelikle kendi yaratıcılıklarını geliştirmesi, daha sonra da çocukların yaratıcılıklarını geliştirmek için uygun yöntem ve teknikleri kullanmaları gerektiği ifade edilmiştir. Yaratıcı çocuklar için yaratıcı öğretmenlere ihtiyaç olduğu belirtilmiştir (MEB, 2006). Bu çalışmada elde edilen öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu bulgusunun; okul öncesi eğitim programının etkili bir şekilde uygulanabilmesi açısından istenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin mezun oldukları bölüme bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Bu durumun çalışma grubundaki öğretmenlerin tamamının lisans mezunu olması ve mezun oldukları bölümlerin benzer olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Yıldırım (2006) tarafından

yapılan çalışmada da okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılıklarının mezun oldukları programa göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Demirel (2007), yaratıcı olmanın yaşla ilişkisi hakkında net sınırlar belirlemenin güç olduğunu ancak yaratıcı düşünmenin orta yetişkinlik döneminde en üst düzeye çıktığını ifade etmektedir. Bu araştırmanın bulgularına göre öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin yaşa ve mesleki kıdeme göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. İlgili alan yazında bu bulguları destekleyen nitelikte bazı çalışmalara rastlanmıştır. Yıldırım (2006) tarafından yapılan çalışmada da anasınıflı öğretmenlerinin yaratıcılık düzeylerinin yaşa ve meslekteki hizmet sürelerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Çoban(2016) tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin yaşı ile yaratıcılıkları arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Dursun ve Ünüvar (2011) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi öğretmenlerin mesleki deneyimlerine göre, okulöncesi dönemde yaratıcılığı engelleyen faktörlere ilişkin görüşlerinin anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir.

Zembat, İlçi Küsmüş ve Yılmaz (2018) tarafından yapılan çalışmada ise bu çalışmanın bulgularından farklı şekilde okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimlerinin yaşa ve mesleki kıdem değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. 36 ve üstü yaş aralığındaki öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanlar 21-25 yaş aralığındaki öğretmenlerden daha yüksek bulunmuştur. 11-15 yıl ile 16 ve üstü yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanların da 0-5 yıl mesleki kıdeme sahip öğretmenlerden daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin çalıştıkları yaş grubuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Uzman (2003) tarafından yapılan çalışmada da okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, yaratıcı düşüncülerinin akıcılık, esneklik ve özgünlük düzeylerinde çalıştıkları sınıftaki çocukların yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermediği bulgusuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin sınıf mevcuduna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Benzer şekilde Zembat, İlçi Küsmüş ve Yılmaz(2018)'in çalışmasında da okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimlerinin sınıftaki çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin ölçeğin cesaret alt boyutundan aldıkları puanların sınıf mevcuduna bağlı olarak anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Sınıfında 21 ve üzeri çocuk olan öğretmenlerin cesaret alt boyutundan aldıkları puanlar sınıfında 10-20 çocuk olan öğretmenlerin puanlarına göre anlamlı şekilde yüksektir. MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğine (2014) göre bir sınıfta bulunması gereken çocuk sayısının 10'dan az 20'den fazla olmaması esastır. Ancak talep olması ve okulun imkânlarının yeterli olması hâlinde çocuk sayısının arttırılabileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle 20'den fazla çocuğun ve tek öğretmenin bulunduğu sınıflar da bulunmaktadır. Ancak NAEYC standartlarına göre sınıflarda bulunması gereken çocuk sayısı ve yetişkin/çocuk oranı düşünüldüğünde ülkemizdeki sınıflarda çocuk sayısının ve yetişkin/çocuk oranının yüksek olduğu söylenebilir. Bu oranın yüksek olması ve sınıfların kalabalık olması, öğretmenlerin eğitim ortamında yaşadıkları sorunların başında gelmektedir (Başturan, 2018). Yaratıcılık problemlerine farklı çözüm yolları bulma (Torrance,1965) olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımdan hareketle sınıfında daha fazla çocuk olan öğretmenlerin cesaret boyutunda daha yüksek puan almalarının; daha fazla sorun yaşamalarından, yaşadıkları sorunlara çözüm yolu bulmak için farklı yolları denemelerinden kaynaklandığı söylenebilir.

Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin hizmet içi eğitime katılma durumuna bağlı olarak anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. Uzman (2003) tarafından yapılan çalışmada okulöncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin yaratıcılık ile ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılıp katılmama durumlarına göre yaratıcılığın özgünlük boyutunda anlamlı farklılıklar gösterdiği ancak akıcılık ve esneklik boyutunda anlamlı bir fark görülmediği bulunmuştur.

Sonuç olarak, öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu; yaratıcı düşünme eğilimleri ile yaş, mezun olunan bölüm, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, mesleki kıdem, sınıfında bulunan çocuk sayısı, sınıfındaki çocukların yaşı, hizmet içi eğitimlere katılma durumu arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Öneriler

Bu çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Okul öncesi öğretmen adaylarının yaratıcı düşünme eğilimlerini belirlemeye ve karşılaştırmalı olarak incelemeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

Farklı branşlardaki öğretmenlerin yaratıcı düşünme eğilimlerinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.

Cinsiyet, eğitim düzeyi, mizah tarzları gibi değişkenler ile yaratıcı düşünme eğilimleri arasında ilişkinin incelendiği çalışmalar yapılabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik gerçekleştirdikleri uygulamaların incelendiği çalışmalar yapılabilir.

EXTENDED ABSTRACT

Creative Thinking Dispositions of The Preschool Teachers

Seda Eskidemir Meral – Fatma Tezel Şahin

*

Akdeniz University, Gazi University

Creativity is the skill of being able to produce a new, original and beneficial idea or a product, getting out of cliché, being able to have a different point of view for a problem by making more different relations than others between concepts (Ayden and İşguzar, 2006). Torrence (1965) defined creativity as being sensible towards problems and unconformity; describing problems, defining challenges, looking for solutions, finding different ways of solutions to problems and trying them. Creative thinking is making a relation between the objects and thoughts which did not have a relation before (Rawlinson, 1995). Creativity is an innate ability, and being more creative could be taught (Üstündağ, 2014). Studies showed that the educational programs that were prepared to improve creativity developed creativity (Dere and Ömeroğlu, 2018; Yıldız, 2000).

In order to support the creativity of children, it is of importance that teachers should develop their creativity as well (Argun, 2012). Children in the classes of creative teachers are creative. If one is not creative, it is difficult to teach and support creativity (Üstündağ, 2014). For that reason, it is believed that preschool teachers should have creative thinking skills and children should know how to develop this skill in order that children could develop their creative thinking skills. Torrence (1969) explained that the creativity of children reaches the highest level at the age of four and so preschool period should be regarded as the golden years of creativity (cited in Sönmez Ektem, 2017). The fact that preschool teacher is creative, he believes in the development of creativity of children and that they make arrangements in line with it will form a creative atmosphere (Çetingöz, 2002). It is likely to say that being a creative preschool teacher is of importance in terms of the fact that it is open to chil-

dren's different features and skills, to the ways of their expressing themselves, to different ideas, that it allows children to be independent, and that they form an independent environment supporting the creativity where they can act freely. Creative teachers help children to dream, to find different ways of solution to the problem, to come up with different new ideas and to be aware of their own skills and powers by making an interaction with different materials (Argun, 2012). Creative teachers find the ways of coping with the mistakes they make but those who are not creative are even not aware of the mistakes they make (Üstündağ, 2014, cited in Bartel, 2000). Upon the revision of the related literature, it is likely to see that there are some studies claiming that the creativity of preschool teachers is high (Çoban, 2016) and that preschool teachers believe the importance of creativity (Alkuş and Olgan 2014; Cheung and Leung, 2013, Yıldırım, 2006). Besides that, there some other studies pointing out that the activities for which preschool teachers apply are inadequate in terms of supporting creativity (Sönmez Ektam, 2017) and that preschool teachers need a support to develop creativity (Cheung and Leung, 2013).

It is thought that preschool teachers' having creative thinking skills will affect the creativity of children in classrooms and increase the quality of preschool education. In this sense, the purpose of the current study is to investigate the creative thinking dispositions of preschool teach in terms of different variables. Depending on this basic purpose, the following questions were tried to be answered:

At what level are the creative thinking dispositions of preschool teachers?

Is there a significant difference between the creative thinking dispositions of preschool teachers in terms of socio-demographic features (the school graduated, age, experience in occupation, the age group worked, the number of students in the class, the status of participation in in-service training courses)?

Survey model was used in the study. Survey method aims at describing a case in the past and in the present as it is (Karasar, 2005). In the current study, the creative thinking dispositions of preschool teacher were tried to be defined.

The working group of the study was made up of 160 preschool teachers working at a preschool education institution. The data of the study

was collected through “General Information Form” that was prepared to determine the personal information of the teacher and “Marmara Scale of Creative Thinking Dispositions” that was developed by Özgenel and Çetin (2017). Marmara Scale of Creative Thinking Dispositions is a five-point Likert scale that was composed of 25 items. The scale that was made up of 6 dimensions as “Looking for innovation”, “Courage”, “Self-discipline”, “Curiosity”, “Suspecting” and “Flexibility” measures the creative thinking dispositions of individuals. Cronbach alpha internal consistency coefficient for the whole scale was calculated as .87. The lowest score to be obtained in the scale is 25 while the highest is 125. The high score to be obtained in the scale shows that creative thinking disposition of the individual is high. The data of the study was collected from the volunteer teachers in a written form with the consents taken from the related institutions in the spring term of 2018-2019 academic year. In the analysis of the data, SPSS 23.0 package program was used. Statistics like percentages and frequencies were tabulated. The scores obtained from the scales for skewness and kurtosis values were calculated between -1.5 and +1.5 interval. As all the data was between these intervals, it was thought that it is a normal distribution. In order to determine the differences depending on the variable of the program graduated, the number of students in the class, the status of participation in an in-service training course, Unpaired T Test was used. In order to determine the differences depending on the age of the teachers, occupational experience, and the age group worked, Variance Analysis was used.

At the end of the research, it was found that creative thinking dispositions of the teachers were high; there was no significant difference between the creative thinking dispositions and the age, the department graduated, marital status, the status of having a child, occupational experience, the number of children in the classroom, the ages of the children in the class, and the status of participating in an in-service training course. According to the findings of the research, it was found that the score the teachers obtained from the sub-dimension of courage had a significant difference in terms of the number of the students in the class. The scores that the teachers who had 21 and more students obtained in the sub-dimension of courage were significantly high compared to the teachers who had 10-20 students.

In the current study, the creative thinking dispositions of preschool teachers were tried to be determined. It is likely to conduct another study to determine the creative thinking dispositions of the candidate teachers and investigate them comparatively. It is also likely to carry out the creative thinking dispositions of teachers in different branches. It is possible to conduct studies to investigate the relation between such variables as gender, educational level, humour styles and creative thinking dispositions. Some other studies could be conducted to investigate the applications that preschool teachers practice to develop the creative thinking dispositions of children.

Kaynakça / References

- Alkuş, S., ve Olgan, R. (2014). Pre-service and in-service preschool teachers' views regarding creativity in early childhood education. *Early Child Development and Care*, 184 (12), 1902–1919.
- Argun, Y. (2012). *Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ayden, C. ve İşgüzar, S. (2016). Üniversite öğrencilerinin yaratıcılık düzeyleri ve motivasyonları arasındaki ilişkiyi incelemeye yönelik araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26 (2), 201- 218.
- Başaturan, C. (2018). *Devlet ve özel okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin mesleki sorun tanımlarının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Broinowski, I. (2002). *Toward creativity in early childhood education: a case study of the creative processes used by early childhood educators in curriculum planning for young children*. Unpublished Phd Thesis, University of South Australia, Australia.
- Cheung, R.H.P. ve Leung, C.H. (2013). Preschool teachers' beliefs of creative pedagogy: Important for fostering creativity. *Creativity Research Journal*, 25 (4), 397-407.
- Çetingöz, D. (2002). *Okul öncesi eğitimi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Çoban, Ç. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılık düzeylerinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Uşak.

- Demirel, Ö. (2007). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Dere, Z. ve Ömeroğlu, E. (2018). Yaratıcılık eğitim programının çocukların yaratıcı davranışlarına etkisinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 7 (1), 1-15.
- Dursun, M. A. ve Ünüvar, P. (2011). Okul öncesi eğitim döneminde yaratıcılığı engelleyen durumlara ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21), 110-133.
- Erdoğdu, Y. M. (2006). Yaratıcılık ile öğretmen davranışları ve akademik başarı arasındaki ilişkiler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(17), 95-106.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (15. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü (2006). *36-72 aylık çocuklar için okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim.
- Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (2013). *Okul öncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için.)* Ankara: Milli Eğitim.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2014) *Okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği*. <http://www.mevzuat.gov.tr> adresinden 21.05.2019 tarihinde alınmıştır.
- Ölçer, S. ve Aşıkoğlu Özdemir, D. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcılık düzeyleri ile 60-72 aylık çocukların fen öğreniminin karşılaştırılması. *Journal of Awareness*, 3(5), 837-856.
- Özgenel, M. ve Çetin, M. (2017). Marmara yaratıcı düşünme eğilimleri ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 46, 113-132.
- Rawlinson, J.G.(1995), *Yaratıcı düşünce ve beyin fırtınası* (Çev: O.Değirmen). İstanbul: Rota Yayıncılık.
- Sönmez-Ektem, I. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerine göre uygulama okullarındaki etkinliklerin yaratıcılık bağlamında değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 523-547.
- Torrance, E. P.(1965). *Revarding creative behavior: Experiments in classroom creativity*. NJ: PrenticeHall: Englewood Cliffs.
- Tuğrul. B.A.(1993). *Okul öncesi dönemde etkin öğretmen modeli*. 9. Ya-Pa okul öncesi eğitimi ve yaygınlaştırılması semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

- Uzman, E. (2003). *Okul öncesi eğitim alanında çalışan öğretmenlerin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Üstündağ, T. (2014). *Yaratıcılığa yolculuk (6. Baskı)*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2006). *Öğretmenlerin yaratıcılığa bakış açısı ve anasınıfı çocuklarının yaratıcılık düzeylerinin, öğretmenin yaratıcılık düzeyine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, F. Ü. (2000). *DeneySEL yaratıcılık programının 4-5 yaş çocuklarının sosyal ve bilişsel gelişimlerine etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Zembat, R., İlçi Küsmüş, G. ve Yılmaz; H. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri ve sınıf yönetimleri. Değişen dünyada eğitim*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Zeytun, S. (2010). *Okulöncesi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcılık ve problem çözme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

Eskidemir-Meral, S. ve Tezel-Şahin, F. (2019). Okul öncesi öğretmenlerinin yaratıcı düşünme eğilimleri *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 311-331. DOI: 10.26466/opus.580091